

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного цивільного суду
та Касаційного господарського суду
у складі Верховного Суду
з питань забезпечення позову
(актуальна судова практика станом на
25.03.2025)

Щодо процедури розгляду заяви про забезпечення позову у випадку одночасного подання позовної заяви та заяви про забезпечення позову

Реквізити рішення	Висновок
Постанова КГС ВС від 17.01.2025 у справі № 903/497/24, з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням: https://reyestr.court.gov.ua/Review/124484775 # 	Законодавець передбачив відповідний процесуальний порядок розгляду заяви про забезпечення позову та вирішення питання про відкриття провадження у справі за поданою позовною заявою у разі подання їх одночасно до суду. Для розгляду заяви про забезпечення позову та вирішення питання про відкриття провадження у справі встановлені різні процесуальні строки: два та п'ять днів, відповідно; першочерговим при надходженні на розгляд суду заяви про забезпечення позову є надання оцінки щодо порядку звернення з нею до суду, за умови дотримання якого здійснюється її розгляд по суті; у випадку одночасного подання позовної заяви та заяви про забезпечення позову, розгляд заяви про забезпечення позову не залежить від вирішення питання про відкриття провадження у справі, у разі повернення позовної заяви, відмови у відкритті провадження у справі передбачений процесуальний механізм скасування заходів забезпечення позову.

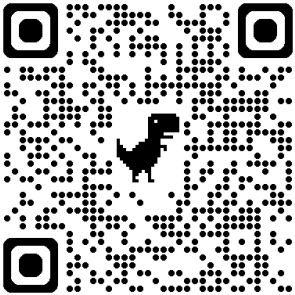

Щодо можливості оскарження ухвали про забезпечення позову

Реквізити рішення	Висновок
Постанова КГС ВС від 17.01.2025 у справі № 903/497/24, з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням: https://reyestr.court.gov.ua/Review/124484775# 	Розгляд заяви та вжиття заходів забезпечення позову здійснюються виключно судом компетентним розглядати спір по суті. Це зумовлює обов'язок суду першої інстанції при надходженні заяви про забезпечення позову перевіряти її відповідність приписами ст. 20 ГПК України. Водночас у разі застосування заходів забезпечення позову така ухвала не може бути оскаржена з підстав порушення судами правил юрисдикції окремо від рішення суду в цій справі, ухваленого за результатами розгляду справи по суті

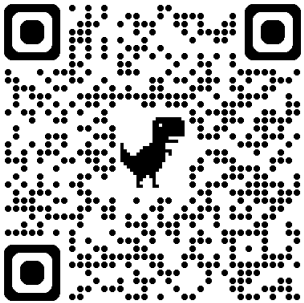

Щодо забезпечення позову шляхом заборони сторонам оспорюваного договору виконувати договірні зобов'язання у спорі про визнання недійсним договору про закупівлю

Реквізити рішення	Висновок
Постанова КГС ВС від 17.01.2025 у справі №916/4954/23, з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням: https://reyestr.court.gov.ua/Review/124484806# 	В спорі про визнання недійсним договору про закупівлю вжиття такого заходу забезпечення позову, як заборона сторонам оспорюваного договору виконувати договірні зобов'язання, не відповідає вимогам розумності, обґрунтованості та адекватності заходу забезпечення позову із заявленими позовними вимогами, порушує збалансованість інтересів сторін такого договору, є неспівмірним із негативними наслідками, що можуть настати в результаті вжиття судом такого заходу забезпечення позову, спрямоване на втручання в господарську діяльність сторін оспорюваного договору та фактично підмінює собою судове рішення у справі, яке має ухвалюватися за результатами розгляду справи по суті заявлених позовних вимог.

Щодо недопустимості забезпечення позову шляхом зупинення стягнення на підставі виконавчого документа, виданого судом на виконання рішення суду, яке набрало законної сили

Реквізити рішення	Висновок
Постанова КЦС ВС від 25.07.2024 у справі № 565/1607/23, з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням https://reyestr.court.gov.ua/Review/120925964# 	Тлумачення п. 6 ч. 1 ст. 150 ЦПК України свідчить, що забезпечення позову шляхом зупинення стягнення на підставі виконавчого документа, який оскаржується боржником у судовому порядку, стосується випадків, коли стягнення здійснюється на підставі виконавчих документів, які видані уповноваженими органами. Тобто зупинення стягнення на підставі виконавчого документа не поширюється на випадки оскарження виконавчого документа, виданого судом на виконання рішення суду, яке набрало законної сили. У ч. 3 ст. 432 ЦПК України законодавець встановив спеціальні забезпечувальні заходи (зупинення виконання за виконавчим документом або заборона приймати виконавчий документ до виконання). Такі забезпечувальні заходи можуть застосовуватися судом, який розглядає заяву про виправлення помилки, допущеної при його оформленні або видачі виконавчого документа, чи про визнання виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню.

Щодо дослідження судом питання про наявність підстав для вжиття заходів забезпечення позову

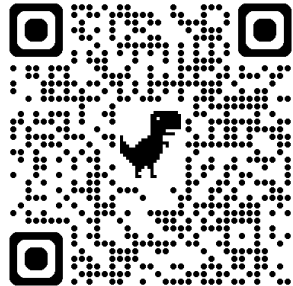
Реквізити рішення	Висновок
Постанова ВП ВС від 24.04.2024 у справі № 754/5683/22, з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням https://reyestr.court.gov.ua/Review/118985224# 	Як характер спору (майновий або немайновий), так і те, чи підлягає судове рішення у конкретній справі примусовому виконанню, не мають вирішального значення при дослідженні судом питання про наявність підстав для вжиття заходів забезпечення позову. Ключовим є встановлення судом: 1) наявності спору між сторонами; 2) ризику незабезпечення ефективного захисту порушених прав позивача, який може проявлятися як через вплив на виконуваність рішення суду у конкретній справі, так і шляхом перешкоджання поновленню порушених чи оспорюваних прав позивача, за захистом яких він звернувся до суду; 3) співмірності обраного позивачем виду забезпечення позову з пред'явленими позовними вимогами та 4) дійсної мети звернення особи до суду з заявою про забезпечення позову, зокрема, чи не є таке звернення спрямованим на зловживання учасником справи своїми правами. Наявність або відсутність підстав для забезпечення позову суд вирішує в кожній конкретній справі з урахуванням установлених фактичних обставин такої справи та загальних передумов для вчинення відповідної процесуальної дії.

Щодо необхідності вжиття додаткових заходів забезпечення, направлених на обмеження розпорядження арештованим майном

Реквізити рішення	Висновок
Постанова КЦС ВС від 24.07.2024 у справі № 567/459/23, з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням: https://reyestr.court.gov.ua/Review/120973726# 	Метою забезпечення позову є вжиття судом, у провадженні якого знаходиться справа, заходів щодо охорони матеріально-правових інтересів позивача від можливих недобросовісних дій із боку відповідача з тим, щоб забезпечити позивачу реальне та ефективне виконання судового рішення, якщо воно буде прийняте на користь позивача, в тому числі задля попередження потенційних труднощів у подальшому виконанні такого рішення. Арешт майна, як спосіб забезпечення позову, передбачає накладання заборони на право розпоряджатися майном з метою його збереження до визначення подальшої долі цього майна. Арешт віднесений до видів обтяжень речових прав на нерухоме майно, об'єктів незавершеного будівництва, майбутніх об'єктів нерухомості Арешт, як заборона на право розпоряджатися майном, включає і обмеження на розпорядження таким майном. Тому при накладенні арешту на майно вжиття додаткових заходів забезпечення, направлених на обмеження розпорядження таким майном, не є необхідним.

Щодо можливості забезпечення позову шляхом накладення арешту одночасно на кошти і на майно відповідача стосовно кожного виду майна в межах повної суми позову

Реквізити рішення	Висновок
Постанова КГС ВС від 03.03.2023 у справі № 905/448/22, з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням https://reyestr.court.gov.ua/Review/109395144# 	Накладення арешту як на кошти, так і на майно відповідача, причому окремо на те, і на інше - у повній сумі спору, матиме наслідком подвійне забезпечення позовних вимог (і за рахунок коштів, і за рахунок майна), що також суперечить вимогам закону стосовно співмірності заходів забезпечення позову із заявленими позовними вимогами. За умови неможливості встановити достатність чи недостатність грошових коштів, що належать відповідачу і знаходяться на всіх його рахунках в усіх банківських або інших фінансово-кредитних установах, для задоволення вимог про стягнення грошових коштів доцільно було накласти арешт на майно відповідача саме у межах суми, яка була б достатньою для такого стягнення у випадку недостатності арештованих грошових коштів, тобто лише в межах різниці між сумами ціни позову та арештованих грошових коштів.

